

Александар М. Стојадиновић¹,
Ивана Д. Тасић Митић, Ана Д. Спасић Стошић
Универзитет у Нишу, Педагошки факултет у Врању,
Врање, Србија

Оригинални
научни рад

Ефикасност интeгративне наставe физичког васпитања и музичке културе у првом циклусу основног образовања и васпитања

Резиме: Циљ овог рада јесте испитивање ефикасности методичког модела који би омогућио да ученици кроз интеграцију физичког васпитања и музичке културе успешноје усвајају наставне садржаје народних илесова, те да ефикасније развијају осећај за музички ритам. За употребу овог рада примењена је експериментална метода са две паралелне групе (ЕГ – експериментална и КГ – контролна). Експериментални програм конципиран је на основу препоручених садржаја народних илесова за предмете Физичко васпитање и Музичка култура у првом циклусу основног образовања и васпитања. Са ученицима ЕГ примењен је интегративни приступ у обради садржаја народних илесова, а са ученицима КГ настава је реализована на класичан начин. У овом истраживању примењена је техника тестирања са ученицима ЕГ и КГ ради провере нивоа развијености осећаја за музички ритам, а од инструмената примењен је тест процене развијености осећаја за музички ритам. Добијени резултати указују на то да ученици из ЕГ, у којој је примењен интегративни методички приступ, показују виши ниво развијености осећаја за музички ритам у односу на ученике који нису обухваћени експерименталним програмом. Значајно је нагласити да су добијени резултати доказали повезаност музичких способности и технике кретања у народним илесовима, што указује на оправданост употребе да се што раније у основној школи почне са развојем осећаја за музички ритам, што ће дати добре резултате у каснијој животној доби испитаника.

Кључне речи: физичко васпитање, музичка култура, музички ритам, интегративна настава, народни илесови

¹ stojadinovicaleksandar@gmail.com

Copyright © 2022 by the authors, licensee Teacher Education Faculty University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

Увод

Најновији трендови у савременом образовању указују на појаву све израженијих тежњи ка стицању међудисциплинарног знања, које се, између осталог, заснива на интегративним и синтетичким приступима. Савремено друштво тежи ка интегрисању знања на основу интердисциплинарних односа, што би требало да доприне развијању погледа на свет који тежи истовремено и целовитости и вишезначности. Тако утемељено образовање подстицајно делује на раст креативног потенцијала код ученика. Улога интегративне наставе у тим процесима веома је значајна, јер ће могућност да се успешно остварује бити већа уколико се предметни садржаји ослободе претеране предметне диференцијације и уколико се крене ка интеграцији знања (Spasić Stošić, Tasić Mitić, 2018: 114; Stojadinović et al., 2020: 622).

Интегративна настава један је од модела наставе којим се врши међусобно повезивање наставних садржаја двају или више наставних предмета. Овај модел наставе брише границе између различитих предмета. У интегративној настави остварују се смислене везе између сличних аспеката различитих дисциплина (Stojadinović, Zdravković, 2013: 433). Интегративни начин сазнавања, који у себи спаја искуство, системско мишљење и оригинални приступ проблему, тешко је остварити применом традиционалних наставних програма, у којима је спроведена строга предметна диференцијација. Зато се све више истиче захтев за темељним променама у наставним програмима (Vilotijević, 2006: 72). Ово посебно важи за савремену наставу предмета Физичко васпитање и Музичка култура, у чијим програмским оквирима налазимо истородне садржаје. Интеграцијом истородних садржаја могуће је олакшати и убрзати процес усвајања нове материје, што омогућава да ученици стичу продубљенија и систематизованија знања (Spasić Stošić, Tasić Mitić,

2018: 115). Обједињавањем истородних садржаја ученикова пажња не разбија се прелажењем из једног у други наставни предмет, јер садржаји имају потребну густину. С тим у вези, треба осигурати нове, савремене облике учења, а интегративно учење један је од њих. Узајамним интегративним повезивањем истородних садржаја предмета Физичко васпитање и Музичка култура били би остварени бројни исходи у настави.

Народни плесови чине истородне садржаје предмета Физичко васпитање и Музичка култура у разредној настави. У садржајима ова два наставна предмета народни плесови могу бити једноставни, чисто дечји засновани на једноставним корацима и мимичким покретима који илуструју текст, као и они сложенији, „који се изводе кореографски одређеним покретима и представљају драгоцено искуство у обликовању и извођењу плесних форми” (Stojanović, 1996: 53).

Народни плесови у својој основи садрже плес/игру и песму, те као такви већ имају интегрисане елементе. У настави предмета Музичка култура текст, мелодија и кораци игре обрађују се на једном школском часу. Из овога, логично, следи да је час на коме се обрађују народни плесови са певањем врло комплексан, јер повезује више активности у једну целину. С тим у вези, у релевантној методичкој литератури (Stojanović, 1996; Bratić, Filipović, 2001; Jeremić, Stanković, 2019) предложено је да се због временског ограничења школског часа учење корака игре и увежбавање самих игара (уз певање) може остварити на часовима физичког васпитања.

Народни плесови са певањем присутни су и у програмским садржајима предмета Физичко васпитање. У настави физичког васпитања народни плесови примењују се као кретне активности које утичу на усвајање нових кретних навика и способности (Mededović, 2005: 90). У првом циклусу основног образовања народни пле-

сови могу се примењивати у оквиру свих делова часа физичког васпитања. У уводном делу часа може се извести народни плес који ученици већ знају, тако да би нам покрети које они изводе користили као загревање. У припремном делу часа, преко вежби обликовања, могу се увежбати неки покрети за игру. Плесни елементи у главном делу часа присутни су при обради, као део садржаја наставног програма физичког васпитања. У завршном делу часа могуће је применити научене народне плесове у умереном темпу. Као што можемо да приметимо, на часовима физичког васпитања предвиђа се обрада корака за игру/плес, али не и мелодија са текстом. У том смислу, реализација народног плеса на часовима физичког васпитања условљена је претходном обрадом текста и мелодије песме на часовима музичке културе, а знања којима су ученици овладали на часовима музичке културе користе се за реализацију плесних структура (кораци народног плеса) у настави физичког васпитања (Ђорђевић, 1971: 73).

Као што можемо да приметимо, позиција коју наставни садржаји народни плесови имају у настави предмета Физичко васпитање и Музичка култура није иста. Наставни предмет Музичка култура представља основу за реализацију садржаја народни плесови, јер је њихова реализација на часовима физичког васпитања знатно отежана без наученог текста и мелодије.

Народни плесови у програму наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања

Анализирајући актуелни наставни програм наставе и учења основног образовања и васпитања за предмет Физичко васпитање, уочили смо народне плесове који нису заступљени у садржајима предмета Музичка култура. Полазећи од ове констатације, поставља се питање како су аутори наставног програма за први

циклус основног образовања и васпитања предвидели да текст и мелодија задатог народног плеса буду обрађени за потребе наставе физичког васпитања? Наводимо следећи пример несклада: народни плесови „Ја посејох лубенице” и „Ми смо деца весела”, предложени у садржају програма наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања за предмет Физичко васпитање, изостали су у садржају програма за предмет Музичка култура. Осим тога, у садржају програма за наставну област народни плесови за сваки разред предлаже се и једно коло, односно један народни плес из поднебља школе. У актуелном приручнику за учитеље *Физичко и здравствено васпитање за први разред основне школе* аутора Габријеле Крагујевић и Иљане Ракић и приручницима за учитеље *Физичко васпитање за други, трећи и четврти разред основне школе* ауторке Габријеле Крагујевић, између осталих предложени су и народни плесови – „Девочица платно бели”, „Послала ме мила мати”, „Тита, тита лобода”, „Дивна, Дивна”, који такође нису присутни у садржају програма за предмет Музичка култура.

Наведене чињенице покрећу једно од суштинских питања у изради наставних програма, које се односи на избор садржаја које треба укључити у програме и њихову међусобну предметну усаглашеност. Неусаглашеност наставног програма предмета Музичка култура (за садржаје наставне области извођење народне песме и традиционалне дечје игре уз певање, где се убрајају и народни плесови) и предмета Физичко васпитање (за садржаје програма наставне области плес и ритмика, где се убрајају народни плесови), условљава отежану и непотпуну реализацију наведених садржаја уколико се не реализују интегративно, већ у оквиру сваког предмета појединачно.

Са аспекта физичког васпитања о свему овоме најбоље говоре методичари Мејовшек (Mejovšek, 1961), Ђорђевић (Ђорђевић, 1971),

Габријела Крагујевић (Kragujević, 2005) Момчиловић и Момчиловић (Momčilović, Momčilović, 2013), истичући да се реализација народних плесова изводи искључиво у тесној повезаности са сродним садржајима предмета Музичка култура.

На основу онога што наставни програм засебно нуди кроз предмете Физичко васпитање и Музичка култура за садржаје народни плесови (некомплетна и подељена знања), ученици не могу да повежу све компоненте у јединствен систем који би им омогућио разумевање, познавање и примењивање наученог. Овакав начин реализације наставних садржаја народни плесови није најбољи да ученици стекну целовита знања, нити садашња програмска организација садржаја нуди велике могућности за њу. Међутим, концепција актуелног наставног програма не доводи у питање могућност да учитељи садржаје народни плесови из предмета Физичко васпитање и Музичка култура интегришу у једну целину (Stojadinović, 2017: 60).

Главни мотив за емпиријско истраживање у овом раду садржан је у чињеници да неуслађеност наставног програма предмета Физичко васпитање и Музичка култура за садржаје народни плесови условљава њихово отежано усвајање уколико се не реализују интегративно, већ у оквиру сваког предмета појединачно. Наведене чињенице оправдавају наше настојање да испитамо интегративну међузависност народних плесова и њихов утицај на развој осећаја за музички ритам на млађем школском узрасту.

Значај истраживања огледа се у проналажењу ефикасног методичког модела, који би омогућио да ученици кроз интеграцију физичког и музичког образовања успешније усвајају наставне садржаје народни плесови, те да ефикасније развијају осећај за музички ритам.

Оправданост истраживања у овом раду јесте чињеница да су досадашња истраживања углавном била окренута повезаности народних

плесова и примарних моторичких способности (Jocić, 1991; Kostić, 1994; Vlašić i sar., 2007; Oreb i sar., 2011, Mesaroš Živkov i sar., 2018). Ниједан од ових радова не бави се народним плесовима у функцији подстицања развоја осећаја за музички ритам на млађем школском узрасту.

Методологија истраживања

Циљ спроведеног истраживања био је да се испита да ли и на који начин експериментални програм (примена интегративног методичког приступа у обради народних плесова) подстиче развој осећаја за музички ритам код ученика у првом циклусу основног образовања и васпитања. Из овако формулисаног циља проистекли су следећи задаци истраживања:

- утврђивање разлике у иницијалном мерењу између експерименталне и контролне групе у нивоу развијености осећаја за музички ритам;
- утврђивање разлике између иницијалног и финалног мерења осећаја за музички ритам у контролној групи;
- утврђивање разлике између иницијалног и финалног мерења осећаја за музички ритам у експерименталној групи;
- утврђивање разлике у финалном мерењу између експерименталне и контролне групе у нивоу развијености осећаја за музички ритам.

Хипотезе истраживања. На основу циља и задатака истраживања поставили смо следећу општу хипотезу: Ученици из експерименталне групе у којој је примењен интегративни методички приступ обраде народних плесова постићи ће виши ниво развијености осећаја за музички ритам у односу на ученике који нису обухваћени експерименталним програмом.

Узорак испитаника. Владајући став у литератури говори о значајном развоју ритмичких

способности у периоду од шесте до десете године (Mirković-Radoš, 1983; Lelea, 2010; Nikolić, 2016). Овај податак утицао је на одабир узраста испитаника у нашем узорку, који је одређен старошћу деце од осам до девет година и периодом другог разреда основне општеобразовне школе. Узорак истраживања одабран је из популације ученика који су 2019/2020. године похађали други разред основне школе на територији града Врања. Укупан број ученика који је учествовао у истраживању износи 152. Потребно је нагласити да је у свакој фази истраживања одређени број ученика одсуствовао са наставе, те да тестирање ових ученика није било могуће обавити накнадно. Коначним узорком обухваћени су они ученици који су били на настави у данима када је обављано и иницијално и финално тестирање. Стога валидан узорак чини 140 ученика. Експерименталну групу чинило је 68 ученика из два одељења Основне школе „Јован Јовановић Змај” и два одељења Основне школе „Светозар Марковић” из Врања. Контролну групу ученика чинила су 72 ученика из четири одељења Основне школе „Вук Караџић” у Врању.

Опис истраживања. Истраживање је спроведено у три основне школе у Врању – „Вук Караџић”, „Јован Јовановић Змај” и „Светозар Марковић” – за чију реализацију је добијена сагласност директора, учитеља и родитеља. За прикупљање података примењена је техника тестирања. Прикупљање података реализовано је у периоду од 16. септембра до 6. децембра 2019. године. Ученици су подељени у две групе – експерименталну и контролну. Тестирање је извршено са ученицима експерименталне и контролне групе ради провере нивоа развијености осећаја за музички ритам код ученика, а од инструмената примењен је тест процене развијености осећаја за музички ритам, који се састојао од следећих тестова: способност ученика да тачно репродукује задату дечју народну бројаницу, способност ученика да прихвати и одржава промењени темпо научене дечје народне бројанице, способност

ученика да репродукује задати ритмички мотив тапшањем и способност извођења ритма рукама. Тестови за процену развијености осећаја за музички ритам реализовани су на часовима музичке културе. Експериментални програм, који је подразумевао интегративни приступ у реализацији народних плесова, спроведен је у трајању од десет недеља, и то једном недељно у трајању од осамдесет до деведесет минута. Експериментални програм конципиран је на основу препоручених садржаја народних плесова за предмете Физичко васпитање и Музичка култура према *Правилнику о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања* (*Pravilnik o program nastave učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja*, 2018) Реализовано је десет наставних јединица: „Дуње ранке”, „Дечја поскакуша”, „Шетња”, „Зелени се, јагодо”, „Коларићу Панићу”, „Лепа Анка”, „С оне стране Дунава”, „Послала ме мила мати”, „Ја посејох лубенице”, „Ми смо деца весела”. Са ученицима експерименталне групе примењен је интегративни приступ у обради садржаја народних плесова, а са ученицима контролне групе настава је реализована на класичан начин, што значи да они нису имали прилику да интегративним моделом учења усвоје наставне садржаје народних плесова.

На самом почетку истраживања ученици су радили иницијални тест (еквивалентна форма на иницијалном и финалном тестирању), чија је сврха да се сагледа почетно стање у погледу процене развијености осећаја за музички ритам код ученика у обе (експериментална и контролна) испитиване групе. У експерименталној групи десет недеља спроводио се интегративни приступ у реализацији народних плесова. Након тог периода поновљен је тест процене развијености осећаја за музички ритам и детаљном анализом и обрадом дошло се до сазнања колико интегративни приступ у реализацији народних плесова утиче на развој осећаја за музички ритам.

Припрема и организација часова у оквиру експерименталног програма. Ради успешне реализације наставних садржаја народни плесови према интегративном методичком приступу конципиран је експериментални програм. Специфичност и иновативност овог програма огледа се у томе што се у наставу физичког васпитања и музичке културе уводи интегративни модел обраде народних плесова, који се уобичајено не примењује у нашој школској пракси. Структура часа за наставне садржаје народни плесови одређена је интегративним моделом наставе и обухватала је следеће фазе: мотивациони део, који је садржао решавање одређених задатака ради овладавања, понављања, утврђивања знања и увођења у нову наставну јединицу; вокалну припрему (распевавање ученика на познатом народном плесу); обраду литерарног текста новог народног плеса; усвајање новог народног плеса по музичким целинама; утврђивање научног народног плеса; учење корака народног плеса; извођење научених корака народног плеса.

Обрада и анализа података испитивања. За статистичку обраду података користили смо статистички софтвер EZR on R commander као и Мајкрософтов Офис пакет (енг. *Microsoft Office*). Анализа је обухватала израчунавање показатеља структуре – учешће, као и израчунавање непараметарског χ^2 -теста очекиваних фреквенција за испитивање значајности разлике фреквенција.

На основу добијених вредности извршили смо анализу података како бисмо установили у којој мери се разликују експериментална и контролна група у мереним варијаблама у иницијалном и финалном стању, односно да ли је дошло до значајних разлика између група након примењеног експерименталног програма.

Резултати испитивања са дискусијом

У Табели 1 приказани су резултати иницијалног стања осећаја за музички ритам у експерименталној и контролној групи.

Табела 1. Резултати мерења иницијалног стања осећаја за музички ритам у експерименталној и контролној групи.

	Група	Нетачно	Тачно	
Репродуковање бројалице	Е	8,8%	91,2%	$\chi^2=0,034$, df=1, p=0,855
	К	9,7%	90,3%	
Репродуковање бројалице у промењеном темпу	Е	11,8%	88,2%	$\chi^2=0,018$, df=1, p=0,894
	К	12,5%	87,5%	
Репродуковање задатих ритмичких мотива тапшањем	Е	5,9%	94,1%	$\chi^2=0,066$, df=1, p=0,798
	К	6,9%	93,1%	
Извођење ритма рукама	Е	19,1%	80,9%	$\chi^2=0,064$, df=1, p=0,800
	К	20,8%	79,2%	

Легенда: χ^2 – хи-квадрат тест, df – степени слободе, p – статистичка значајност.

Аналізуючи результати, представлені в Табелі 1, можна встановити, що не існує статистично значущої різниці в ініціальному рівні навичок за музичним ритмом між експериментальною та контрольною групами, виміряно тестом за оцінку навичок за музичним ритмом серед учнів різних класів основних загальноосвітніх шкіл. Отже, отримані результати в ініціальному рівні вказують на приблизно однаковий рівень розвитку навичок за музичним ритмом у обох групах, що означає, що не існує статистично значущої різниці між ними ($p < 0,05$). І в експериментальній та в контрольній групі найбільш точних відповідей було отримано за завдання *репродукція заданих ритмічних мотивів шляхом* (94,1% у експериментальній та 93,1% у контрольній) та *репродукція броїлиць* (91,2% у експериментальній та 90,3% у контрольній), доки не було отримано менш точних відповідей за завдання *репродукція броїлиць у встановленому темпі* (88,2% у експериментальній та 87,5% у контрольній), та *визначення ритму руками* (80,9% у експериментальній та 79,2% у контрольній групі).

У Табелі 2 представлені результати ініціального та фінального вимірювання навичок за музичним ритмом у контрольній групі.

На основі результатів представлених в Табелі 2 можна зробити висновок, що статистично значущої різниці не існує ні на одному з чотирьох тестів, що вимірюють навичок за музичним ритмом. Коли порівняємо результати контрольної групи на кожному тесті музичного ритму на ініціальному та фінальному етапах, отримаємо дані, що, хоча і існує різниця в відсотках у кількості правильних та неправильних відповідей, виражена в завданнях *репродукція броїлиць*, ($\chi^2=2,963$, $df=1$, $p=0,085$) та *визначення ритму руками*, ($\chi^2=3,200$, $df=1$, $p=0,074$) та різниця не є такою великою, щоб була статистично значущою.

У Табелі 3 представлені результати ініціального та фінального вимірювання навичок за музичним ритмом у експериментальній групі.

Табела 2. Результати ініціального та фінального вимірювання навичок за музичним ритмом у контрольній групі.

	Вимірювання	Неправильно	Правильно	
Репродукція броїлиць	Ініц.	9,7%	90,3%	$\chi^2=2,963$, $df=1$, $p=0,085$
	Фін.	2,8%	97,2%	
Репродукція броїлиць у встановленому темпі	Ініц.	13,9%	86,1%	$\chi^2=0,600$, $df=1$, $p=0,439$
	Фін.	9,7%	90,3%	
Репродукція заданих ритмічних мотивів шляхом	Ініц.	5,6%	94,4%	$\chi^2=0,696$, $df=1$, $p=0,404$
	Фін.	2,8%	97,2%	
Визначення ритму руками	Ініц.	22,2%	77,8%	$\chi^2=3,200$, $df=1$, $p=0,074$
	Фін.	11,1%	88,9%	

Легенда: χ^2 – хи-квадрат тест, df – ступені свободи, p – статистична значущість.

Табела 3. Резултати иницијалној и финалној мерења осећаја за музички ритам у експерименталној групи.

	Мерење	Нетачно	Тачно	
Репродуковање бројалице	Иниц.	14,7%	85,3%	$\chi^2=4,168$, $df=1$, $p=0,041$
	Фин.	4,4%	95,6%	
Репродуковање бројалице у промењеном темпу	Иниц.	17,6%	82,4%	$\chi^2=4,792$, $df=1$, $p=0,034$
	Фин.	5,7%	94,3%	
Репродуковање задатих ритмичких мотива тапшањем	Иниц.	16,2%	83,8%	$\chi^2=5,096$, $df=1$, $p=0,024$
	Фин.	4,4%	95,6%	
Извођење ритма рукама	Иниц.	20,6%	79,4%	$\chi^2=8,135$, $df=1$, $p=0,004$
	Фин.	4,4%	95,6%	

Легенда: χ^2 – хи-квадрат тест, df – степени слободе, p – статистичка значајност.

У Табели 3 може се видети да постоји статистички значајна разлика на сва четири теста процене осећаја за музички ритам. Дакле, на свим задацима теста за процену осећаја за музички ритам на финалном мерењу смањено се број нетачних одговора. Ово смањење је статистички значајно, што нам указује на то да је дошло до побољшања на тесту за процену осећаја за музички ритам код експерименталне групе између иницијалног и финалног мерења. Резултати показују да је утицај експерименталног програма применом интегративног приступа обради народних плесова имао статистички значајнији ефекат, односно резултирао је напретком у нивоу развоја осећаја за музички ритам код ученика. Ова чињеница указује на то да је, иако су обе групе испитаника напредовале временом, експериментална група ипак напредовала више, а бољи напредак експерименталне групе може се приписати експерименталном програму.

У Табели 4 приказани су резултати финалног мерења осећаја за музички ритам у експерименталној и контролној групи.

Увидом у Табелу 4, када упоредимо постигнућа ученика експерименталне групе и постигнућа ученика контролне групе на финалном тесту за процену осећаја за музички ритам, можемо уочити да су ученици експерименталне групе постигли боље резултате од ученика контролне групе.

Резултати су показали да статистички значајна разлика ($p < 0,05$) постоји једино у задатку *извођење ритма рукама* ($\chi^2=4,018$, $df=1$, $p=0,045$). Када погледамо процентуалну заступљеност тачних одговора код задатака на којима не постоји статистички значајна разлика ($p > 0,05$), *репродуковање задатих ритмичких мотива тапшањем*, *репродуковање бројалице у промењеном темпу* и *репродуковање бројалице*, она је у корист експерименталне групе. Дакле, десила се промена, али не толико велика да би била статистички значајна.

Табела 4. Резултати финалног мерења осећаја за музички ритам у експерименталној и контролној групи.

	Група	Нетачно	Тачно	
Репродуковање бројалице	Е	2,9%	97,1%	$\chi^2=1,180$, $df=1$, $p=0,277$
	К	6,9%	93,1%	
Репродуковање бројалице у промењеном темпу	Е	2,9%	97,1%	$\chi^2=1,180$, $df=1$, $p=0,170$
	К	8,3%	91,7%	
Репродуковање задатих ритмичких мотива тапшањем	Е	10,3%	89,7%	$\chi^2=1,211$, $df=1$, $p=0,271$
	К	16,7%	83,3%	
Извођење ритма рукама	Е	5,9%	94,1%	$\chi^2=4,018$, $df=1$, $p=0,045$
	К	16,7%	83,3%	

Легенда: χ^2 – хи-квадрат тест, df – степени слободе, p – статистичка значајност.

На основу добијених резултата у тестовима процене осећаја за музички ритам, можемо потврдити општу хипотезу да су ученици из експерименталне групе, у којој је примењен интегративни методички приступ обраде народних плесова, постигли виши ниво развијености осећаја за музички ритам у односу на ученике који нису били обухваћени експерименталним програмом.

Закључак

Значај овог истраживања можемо сагледати у резултатима истраживања који се односе на могућности реализације интегративног модела наставе у постојећој организацији рада школе. Са дидактичко-методичког аспекта, значај истраживања огледа се у потврди ефикасности примене интегративног модела наставе. Осим тога, резултати до којих се дошло могу послужити обликовању и сагледавању сродних садржаја на један свеобухватнији начин у односу на класичан на-

чин рада, притом не одступајући од наставних јединица у оквиру њих, а које су предложене наставним програмом. Нови наставни програми, иако су сада базирани на исходима учења, и даље имају јасно препоручене наставне садржаје, што олакшава уочавање заједничких и сродних тема, које се интегративно могу изучавати. У којој мери ће сродне садржаје различитих наставних предмета учитељи препознати као прилику за интеграцију, остаје отворено питање. У прилог очекивањима да ће учитељи чешће примењивати интегративни приступ у првом циклусу основног образовања и васпитања иде увођење пројектне наставе која, по својој природи, подстиче развој међупредметних компетенција. Са аспекта физичког и музичког образовања, значај истраживања огледа се у чињеници да је потврђена ефикасност примене овог методичког модела у обради садржаја народних плесова, а резултати ове истраживачке студије, која је имала карактер експериментално-емпиријског типа, дали су информације о развојним карактеристикама у ок-

виру базичне музичке способности – осећаја за музички ритам код ученика других разреда основних општеобразовних школа.

Поред свега наведеног, значајно је истаћи да су се на основу теоријских и емпиријских налаза овог истраживања, а посебно када је реч о резултатима примене интегративне наставе у реализацији народних плесова, отворила и нова питања која би требало сагледати кроз даља истраживања у овој области:

- Утврдити деловање експерименталног фактора на подстицање развоја осећаја за музички ритам од првог до четвртог разреда општеобразовне школе. Наше истраживање обухватило је ученике другог разреда. Спровођењем програма интегративном обрадом народних плесова од првог до четвртог разреда стекао би се бољи увид у резултате деловања експерименталног фактора.
- Утврдити деловање експерименталног фактора на музичке способности које нису испитиване у овом истраживању (вокалне способности, развијеност мелодијског слуха, музичку меморију, емоционалну осетљивост на музичке утиске).

- Утврдити деловање експерименталног фактора на базичне моторичке способности (координација, снага, издржљивост, брзина, гипкост, равнотежа и прецизност).
- Испитати мишљења и ставове учитеља и студената учитељских/педагошких факултета о значају примене интегративне наставе, као и њиховој оспособљености за извођење овог модела кроз интеграцију садржаја предмета Физичко васпитање и Музичка култура.

Овај рад је кроз сродне наставне садржаје спојио два наставна предмета у нашем образовном систему и тиме дао смернице за иновирање образовне праксе, тј. проналажење ефикасних методичких приступа за подстицање развоја осећаја за музички ритам код ученика. Добијени налази о ефектима примењеног експерименталног програма у настави предмета Физичко васпитање и Музичка култура на млађем школском узрасту говоре у прилог учесталије примене интегративног приступа у наставном процесу, упркос одређеним материјалним и организационим потешкоћама са којима се наше школе суочавају (Stojadinović et al., 2020: 631).

Литература

- Bratić, T., Filipović, Lj. (2001). *Muzička kultura u razrednoj nastavi*. Jagodina – Priština: Učiteljski fakultet u Jagodini – Fakultet umetnosti u Prištini.
- Đorđević, D. (1971). *Telesno vaspitanje u drugom razredu osnovne škole* (priručnik za učitelje). Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika Socijalističke Republike Srbije.
- Jeremić, B., Stanković, E. (2019). *Metodika nastave muzičke kulture za predškolski i mlađi školski uzrast*. Sombor: Pedagoški fakultet.
- Jocić, D. (1991). *Predviđanje uspeha u plesovima na osnovu morfološkog, motoričkog, kognitivnog i konativnog statusa* (doktorska disertacija). Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
- Kragujević, G., Rakić, I. (2004). *Fizičko i zdravstveno vaspitanje za prvi razred osnovne škole* (priručnik za učitelje). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

- Kragujević, G. (2005). *Teorija i metodika fizičkog vaspitanja za učitelje i studente Učiteljskog fakulteta*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kragujević, G. (2005a). *Fizičko vaspitanje za drugi razred osnovne škole* (priručnik za učitelje). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kragujević, G. (2006). *Fizičko vaspitanje za treći razred osnovne škole* (priručnik za učitelje). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kragujević, G. (2008). *Fizičko vaspitanje za četvrti razred osnovne škole* (priručnik za učitelje). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kostić, R. (1994). Predikcija izvođenja narodnih i društvenih plesova. *Fizička kultura*, 48 (4), 354–358.
- Lelea, J. (2010). Otkrivanje i stimulacija muzički darovitih na početku XXI veka. *Pedagoška stvarnost*, 56 (3–4), 257–271.
- Mededović, E. (2005). *Teorija i metodika fizičkog vaspitanja*. Prizren – Leposavić: Učiteljski fakultet.
- Mejovšek, M. (1961). *Fizički odgoj u osnovnoj školi*. Zagreb: Tipografija.
- Mesaroš Živkov, A., Pavlov, S. i Milanović, M. (2018). Uticaj tradicionalnih dečjih pokretnih igara sa pevanjem na motorički razvoj predškolske dece. *Inovacije u nastavi*, 31 (2), 108–118. <http://www.doi.org/10.5937/inovacije1802108M>
- Mirković-Radoš, K. (1983). *Psihologija muzičkih sposobnosti*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Momčilović, Z., Momčilović, V. (2013). *Fizičko vaspitanje i sport*. Vranje: Učiteljski fakultet.
- Nikolić, I. (2016). *Procena muzičkih sposobnosti u procesu identifikacije muzički talentovanih učenika mlađeg školskog uzrasta* (doktorska disertacija). Vranje: Pedagoški fakultet.
- Oreb, G., Vlašić, J. i Zagorac, M. (2011). The efficiency of a dance training on some motor abilities of folk dancers. *Sport Science*, 4 (1), 96–100.
- *Pravilnik o planu nastave i učenja za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja i programu nastave i učenja za prvi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja* (2017). Službeni glasnik Republike Srbije, Prosvetni glasnik br. 10.
- *Pravilnik o programu nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja* (2018). Službeni glasnik Republike Srbije, Prosvetni glasnik br. 16.
- *Pravilnik o programu nastave i učenja za treći razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja* (2019). Službeni glasnik Republike Srbije, Prosvetni glasnik br. 5.
- *Pravilnik o programu nastave i učenja za četvrti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja* (2019). Službeni glasnik Republike Srbije, Prosvetni glasnik br. 11.
- Spasić Stošić, A., Tasić Mitić, I. (2018). Application of Integrative Teaching in Primary School Teaching Practice. *Facta Universitatis Series: Teaching, Learning and Teacher Education*, 2, (1), 113–123. <http://www.doi.org/10.22190/FUTLTE1801113S>
- Stojadinović, A., Zdravković, V. (2013). Integrativna komponenta pesme za decu u nastavi muzičke kulture i srpskog jezika. U: Denić, S. (ur.). *Književnost za decu i njena uloga u vaspitanju i obrazovanju dece školskog uzrasta* (433–443). Vranje: Učiteljski fakultet.

- Stojadinović, A. (2017). The significance of children's folk dances accompanied by singing in the process of music tradition conservation and fostering. *Facta Universitatis, series: Teaching, Learning and Teacher education*, 1, (1), 65–72. <http://www.doi.org/10.22190/FUTLTE170324006S>
- Stojadinović, A., Zdravković, D. & Zdravković, V. (2020). Physical education and music education in the context the possibility of using the integrated learning approach as a reflection of modern society. *Facta Universitatis, series: Physical education and sport*, 18, (3), 621–634. <http://www.doi.org/10.22190/FUPES200609060S>
- Stojanović, G. (1996). *Nastava muzičke kulture od I do IV razreda osnovne škole* (priručnik za učitelje i studente učiteljskog fakulteta). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Vilotijević, N. (2006). *Integrativna nastava prirode i društva*. Beograd: Papirus.
- Vlašić, J., Oreb, G. & Furjan-Mandić, G. (2007). Motor and morphological characteristics of female university students and the efficiency of performing folk dances. *Kinesiology*, 39 (1), 49–61.

Summary

The aim of this paper is to determine the efficacy of a methodological model that would enable, by integrating physical education and music culture, pupils to be more successful at acquiring the teaching and learning content related to traditional folk dances and develop their sense for music rhythm more efficiently. Experimental method with two parallel groups (EG – experimental group and CG – control group) was used in the research. The experimental program was created based on the recommended content related to traditional folk dances covered in the school subjects Physical Education and Music Culture in the first cycle of elementary education. An integrated approach was applied with the EG in covering the content of traditional folk dances, while the same content was covered in the traditional way with the CG. Testing technique was used to determine the level of development of the sense for music rhythm in both groups, whereas a test for determining the development of the sense for music rhythm served as the research instrument. The obtained results indicate that pupils in the experimental group, where the integrated methodological approach was applied, show a higher level of developed sense for music rhythm than pupils in the other group. It should be stressed that the results confirmed the correlation between music abilities and the movement technique in the folk dances, indicating that the sense for music rhythm should be developed in elementary school as early as possible. This developed sense will serve pupils well at later stages of education and life.

Keywords: *physical education, music education, music culture, music rhythm, integrated instruction, traditional folk dances*